

Wageningen University WUR

Resource Ecology Group

Stage (REG 70424)

Klanttevredenheidsonderzoek

Cursus Steenmarter

Auteur:

Ignacio Fernández

Inhoud

Introductie.....	3
Doelstelling.....	4
Probleemstelling.....	5
Vraagstelling.....	5
Methode.....	6
Dataverzameling.....	6
Dataverwerking.....	6
Resultaten.....	8
Evaluatie cursus.....	8
Achtergrondinformatie.....	15
Welke onderwerpen misten de respondenten in de cursus.....	18
Conclusie & Discussie.....	22
Aanbevelingen.....	23
Deelnemers.....	23
Literatuur.....	24
Bijlagen.....	25
Enquête steenmarter problematiek.....	25

Introductie

Gedurende de geschiedenis zijn er vele dierlijke levensvormen geweest die zich met succes hebben kunnen aanpassen aan het samenwonen te midden van de mens, hen volgend in het urbanisatieproces. In Europa zijn er diverse dieren die op dagelijkse voet samenwonen met de mens, al heeft de mens het vaak niet eens door. Dit tekent de relatie tussen de steenmarters (*Martes foina*) en de inwoners van een groot deel van Europa. Vroeger kwam deze diersoort veelvuldig voor in veel plaatsen in Nederland. In de periode van eind 19^e eeuw tot 1954 werd er intensief op gejaagd en verdween de steenmarter vrijwel uit Nederland. Vanaf eind jaren zeventig kreeg de herkolonisatie van oostelijk Nederland door de steenmarter de aandacht van wetenschappers. Sinds deze datum heeft deze diersoort zich vanuit West-Duitsland opnieuw gevestigd in bijna heel Oost-Nederland van Groningen tot aan Zuid-Limburg.

In veel van de gevallen is verstedelijking een belangrijke oorzaak van de achteruitgang van biodiversiteit. De steenmarter daarentegen heeft zich uiterst handig getoond in het aanpassen aan verstedelijkte gebieden. De steenmarter voelt zich uitstekend op zijn gemak op bovenetages, daken, leegstaande gebouwen, schuren en auto's om maar een paar voorbeelden te noemen. Hij gebruikt de plaatsen als rustplaats voor overdag, het markeren van zijn territorium of om zijn nest onder te brengen in de zoogtijd. Studies van Herr *et al.* (2009) tonen aan dat de steenmarter niet beperkt is in het moment om hun "home range" te kiezen. Dit toont aan dat een mannetjessteenmarter gemiddeld 112 ha. heeft en een vrouwtje gemiddeld 37ha. Uiteindelijk wordt het territorium van de steenmarter natuurlijk ook sterk bepaald door het in het gebied beschikbare voedsel.

Een gaatje met een diameter van 5 cm is genoeg voor een steenmarter om in een mogelijke schuilplaats binnen te dringen. Ook losliggende dakpannen dienen als een ingang in een constructie. Eenmaal binnen is het onwaarschijnlijk dat de steenmarters zich zullen ophouden in woonkamers of andere reguliere woonruimten omdat het directe contact met de mens normaliter wordt gemeden.

De drie meest voorkomende soorten van overlast veroorzaakt door de steenmarter zijn:

1. Stankoverlast: de steenmarter gebruikt urine en keutels om zijn territorium af te bakenen. Deze geur kan voor jaren blijven hangen op de plaatsen waar het dier zich heeft opgehouden. Het is ook mogelijk dat er karkassen van opgegeten dieren worden gevonden, zoals vogels en kleine zoogdieren;
2. Een andere vorm van overlast is de gedeeltelijke of gehele vernietiging van rubbers, kabels en slangen onder de motorkap. In uitzonderlijke gevallen wordt er bijt- en krabschade aangebracht aan huizen of constructies;
3. De derde vorm van overlast is de predatie van gekooid pluimvee. De steenmarter dringt de kooi binnen en maakt alle aanwezige dieren dood. Normaal gesproken gebruikt het dier slechts één of enkele prooidieren om zich te voeden.

Het Kenniscentrum Dierplagen (KAD) heeft de cursus 'Steenmarter' ontworpen om de schade aangebracht door de steenmarter te minimaliseren. Deze cursus is gegeven aan ambtenaren en andere betrokkenen bij het management van wilde fauna. De cursus geeft een uiteenzetting van de wettelijke condities omtrent het management van beschermde diersoorten, informatie over de biologie van deze diersoort en over de schade veroorzaakt door de marter aan auto's en huizen aangevuld met informatie over hoe deze schade het beste kan worden tegengegaan. Teneinde de tevredenheid van de cursusdeelnemers te meten en te evalueren, is er een vragenlijst ontworpen om zowel de tevredenheid als de kwaliteit en bruikbaarheid van het cursusmateriaal in het veld te meten. Tevens is er gekeken naar alternatieven om de cursus effectiever en bruikbaar te maken, indien daar behoefte naar is.

Doelstelling

De doelstelling van het onderzoek is om antwoord te krijgen op de volgende vragen:

1. Wat is de waardering/ervaring van de deelnemers betreffende de cursus steenmarter als verzorgd door het KAD;

2. In welke mate heeft de cursus steenmarter bijgedragen tot het verminderen van de overlast veroorzaakt door de steenmarter;
3. Welke behoefte naar aanvullende informatie over het aanpakken van de steenmarterproblematiek is er onder de deelnemers.

Probleemstelling

Op dit moment wordt er niet geregistreerd hoe gemeenteambtenaren de problematiek omtrent de steenmarter behandelen in Nederland, noch wat de problemen zijn waar zij dagelijks mee kampen in dit proces. Hierdoor is er geen inzicht over de effectiviteit van de cursus voor succesvolle aanpak van de steenmarterproblematiek. Om deze reden is het belangrijk dat er een terugkoppeling wordt gegeven over de ervaringen van de cursusdeelnemers en er een evaluatie plaatsvindt waarin de effectiviteit van de cursus in het bestrijden van de problematiek plaatsvindt. Teneinde ook inzicht te verkrijgen in de zwakke punten van de cursus en de ideeën van de oud-deelnemers omtrent de aanpak van de steenmarterproblematiek is er een vragenlijst ontwikkeld waarin enerzijds de tevredenheid wordt gemeten en anderzijds geënquêteerd wordt naar mogelijke verbeterpunten.

Vraagstelling

1. Zijn de deelnemers aan de cursus Steenmarter tevreden over de inhoud van de cursus steenmarter verzorgd door het KAD?
2. Is het geven van de cursus, ontwikkeld door het KAD, afdoende om de problematiek van de Steenmarters in Oost-Nederland tegen te gaan?
3. Welke aanvullende alternatieve maatregelen stellen de deelnemers voor om het programma te verbeteren?

Methode

De evaluatie van de cursus 'Steenmarter' is uitgevoerd door middel van een kwalitatieve vragenlijst die is gedistribueerd aan alle deelnemers van het programma. In de meerderheid zijn dit personen werkzaam bij overheidsdiensten in faunabeheer.

Dataverzameling

De vragenlijst bestaat uit een aantal onderwerpen die zijn onderzocht met zowel open als gesloten vragen. Ten eerste is door middel van een aantal vragen de werksituatie van de cursusdeelnemer onderzocht. Dit is belangrijke informatie om de onderzoeksdata te kunnen toetsen op lineaire verbanden. De antwoorden op de gesloten survey-vragen zijn gepresenteerd op een vijfpuntsschaal. Dit maakte het voor de deelnemers eenvoudig om de vragen in te vullen. Na het voltooien van de vragenlijst zijn de survey-resultaten opgeslagen in een formaat dat voor verdere analyse is geëxporteerd naar Excel of SPSS.

Vervolgens is op de inhoud van het cursusmateriaal ingegaan door middel van een aantal gesloten en open vragen. De vragen zijn zo ingedeeld dat alle onderwerpen van de cursus Steenmarter afzonderlijk zijn geëvalueerd. De waardering en relevantie van een onderwerp is beoordeeld aan de hand van gesloten vragen. Vervolgens is met open vragen meer explorerend onderzocht waarom de cursusonderdelen op een bepaalde manier zijn beoordeeld en welke verbetervoorstellen er zijn aangedragen door de deelnemers.

Om een optimale respons te garanderen is gebruik gemaakt van een online questionnaire. De questionnaire is gepubliceerd op een beschermde website waar de deelnemers via een door het KAD toegestuurde link de vragenlijst konden invullen. Dit maakte de drempel om aan het onderzoek mee te werken minder hoog. Deelnemers hoefden niets te printen en op te sturen. Het totale aantal deelnemers bedroeg 141. Veertig respondenten hebben de vragenlijst compleet en op een dusdanige manier ingevuld dat de gegevens voor verdere analyse zijn gebruikt.

Dataverwerking

De ruwe onderzoeksdata is in eerste instantie in Excel en SPSS verwerkt tot interpreteerbare modellen en grafieken om een zo goed mogelijk beeld te krijgen over de tevredenheid en

waardering van de cursus. Deze informatie is verwerkt in de het volgende hoofdstuk 'Resultaten'.

Met de doelstelling om door middel van een statistische data-analyse in SPSS dwarsverbanden tussen het aantal meldingen van steenmarterproblematiek, omvang beheersgebied (Ha), de beheersorganisatie en de geïnterpreteerde kwaliteit van de cursus te toetsen, is de doelgroep ondervraagd naar de beheersomgeving en de intensiteit van de steenmarterproblematiek.

Helaas is het niet gelukt om significatieve dwarsverbanden aan te tonen. Uit sample size berekeningen blijkt dat een betrouwbaarheid van 95% te beweren bij een confidence interval van 5 minimaal 103 respondenten de vragenlijst moesten retourneren (<http://www.surveysystem.com/sscalc.htm#one>). Helaas hebben slechts 40 respondenten de vragenlijst ingevuld. Dit is 28% van de totale populatie.

De kwalitatieve data is geanalyseerd en gebruikt als extra informatie uit de onderzoeksdata. Deze conclusies zijn samengevat en verwerkt in de resultaten.

Resultaten

De presentatie van de resultaten is in twee thema's onderverdeeld.

- De evaluatie van de cursus;
- Achtergrondinformatie.

Evaluatie cursus

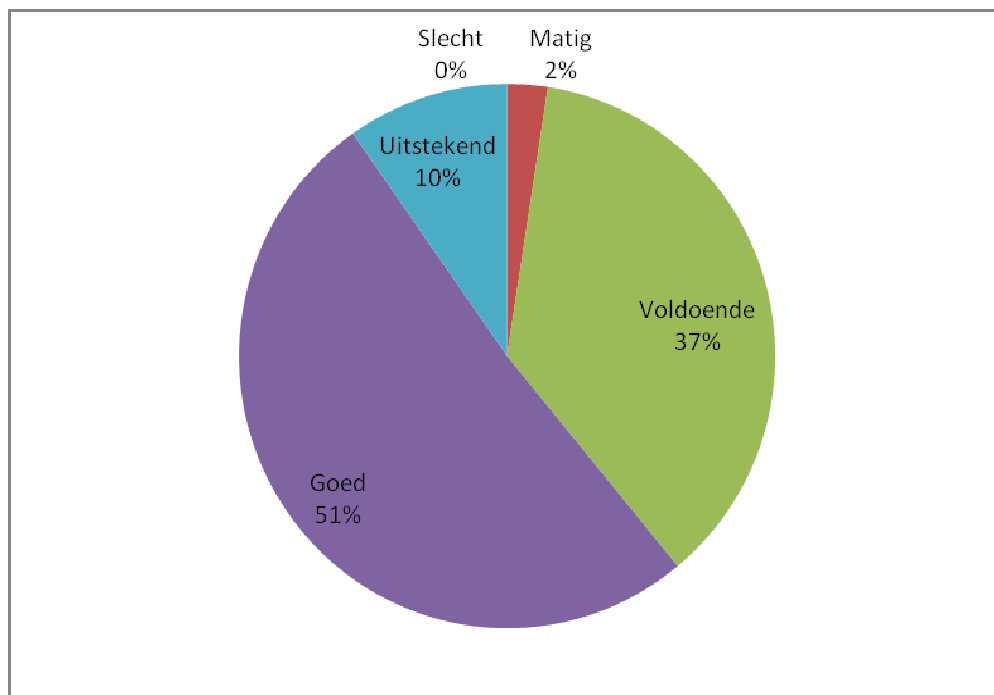
Algemene waardering

De cursus is goed tot zeer goed gewaardeerd. De gemiddelde waardering op een schaal van 1 tot 10 bedraagt 7,9. In vier gevallen (9,7%) gaven de cursisten aan dat de cursus niet bijdraagt aan het beter uitoefenen van de functie, maar uit analyse blijkt dat deze mensen niet of nauwelijks te maken hebben met steenmarterproblematiek in hun werk. Twee van de respondenten hebben aangegeven dat ze de cursus niet zouden aanbevelen aan collegae. Één van deze twee respondenten die de cursus niet zou aanbevelen aan collegae heeft aangegeven weinig te maken te hebben met steenmarterproblematiek.

In veertien gevallen zijn er specifieke maatregelen getroffen in de problematiek op basis van de informatie verschaft in de cursus. Deze maatregelen hebben betrekking op het geven van informatie en wering.

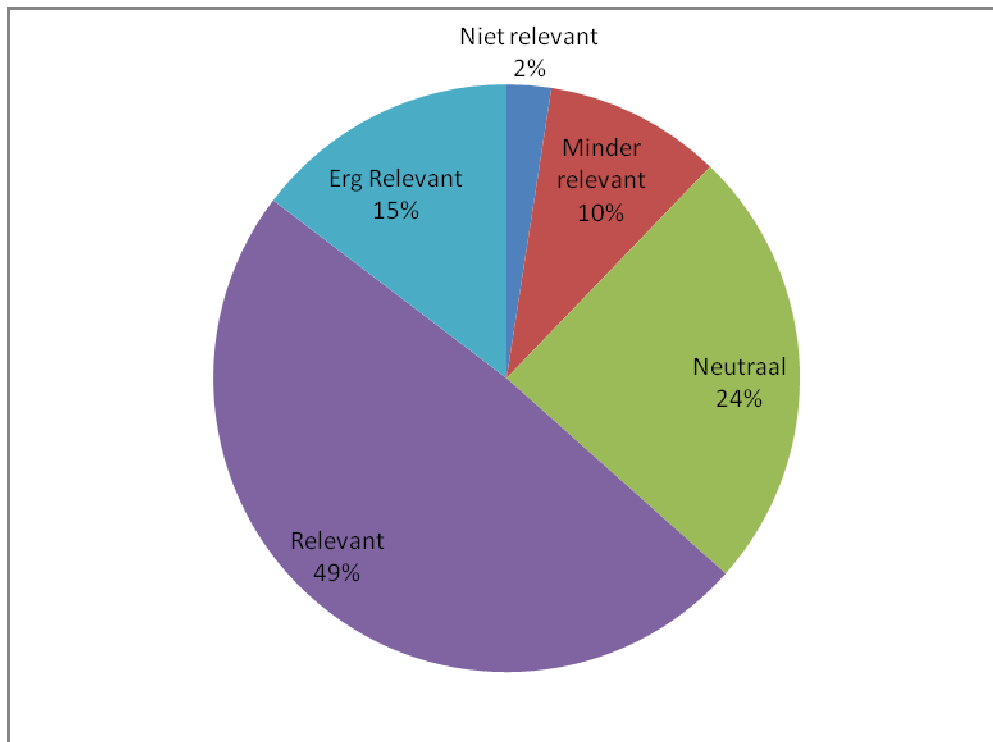
Evaluatie informatie wet- en regelgeving

De cursisten zijn over het algemeen tevreden over de informatie over de wet- en regelgeving betreffende de steenmarter. De onderzoeksresultaten tonen een 96% tevredenheid, onderverdeeld in 37% voldoende, 51% goed en 10% uitstekend. Slechts 2% (1 respondent) beoordeelde de gegeven informatie over wet- en regelgeving als matig.

Figuur 1 Evaluatie informatie wet- en regelgeving

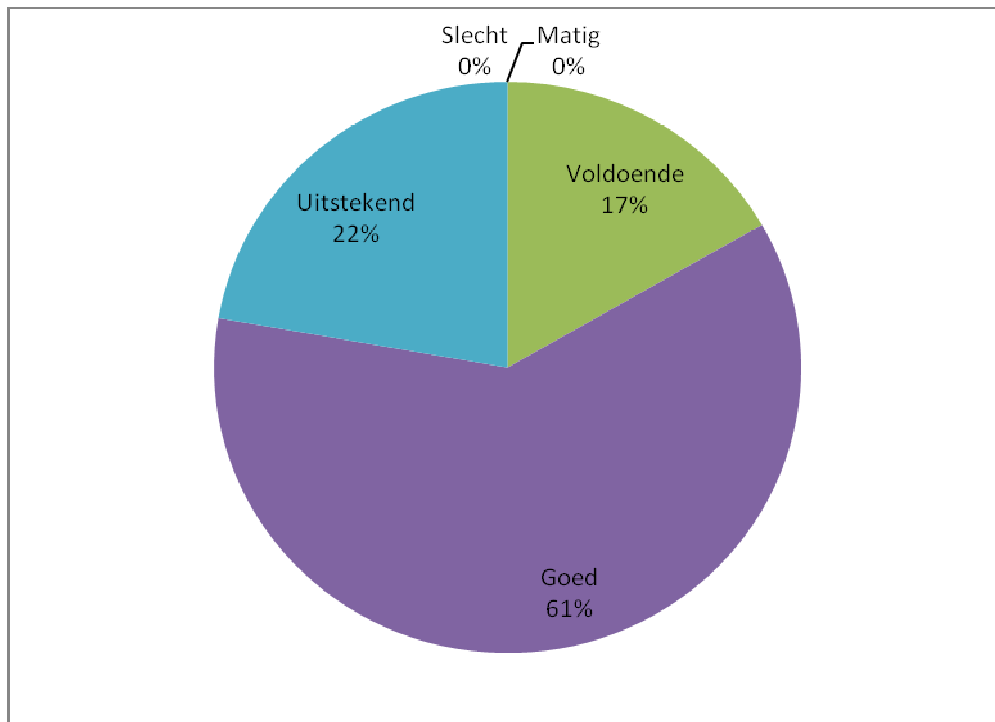
De reden dat dit cursusonderdeel zo goed ontvangen is door de cursisten was dat de cursus op een duidelijke manier onderhoudt in de theoretische basis van de Flora- en Faunawet. De meerderheid van de cursisten betuigt dat dit nuttige en relevante informatie is om hun werk volgens de normen van de wet uit te kunnen voeren en de burgers met vragen met advies te dienen.

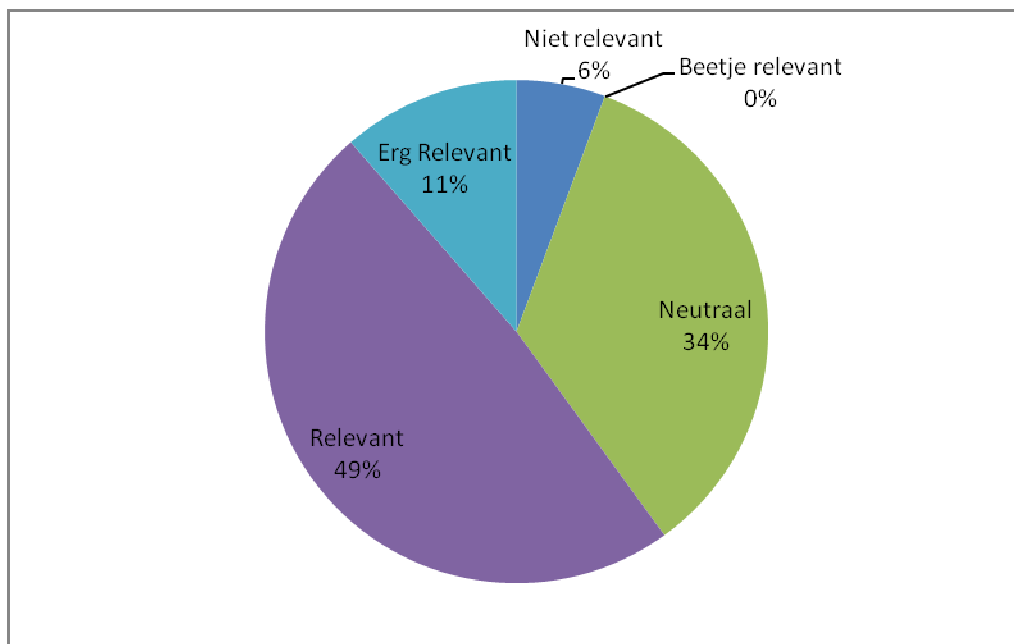
Figuur 2 Evaluatie relevantie informatie wet- en regelgeving

Evaluatie informatie algemene biologie

100% van de cursisten heeft het onderdeel betreffende de algemene biologie van de steenmarter naar tevredenheid ervaren. 17% van de ondervraagden beoordeelde deze informatie als voldoende en respectievelijk 61% en 22% beoordeelde de informatie als uitstekend of goed.

Figuur 3 Evaluatie informatie algemene biologie

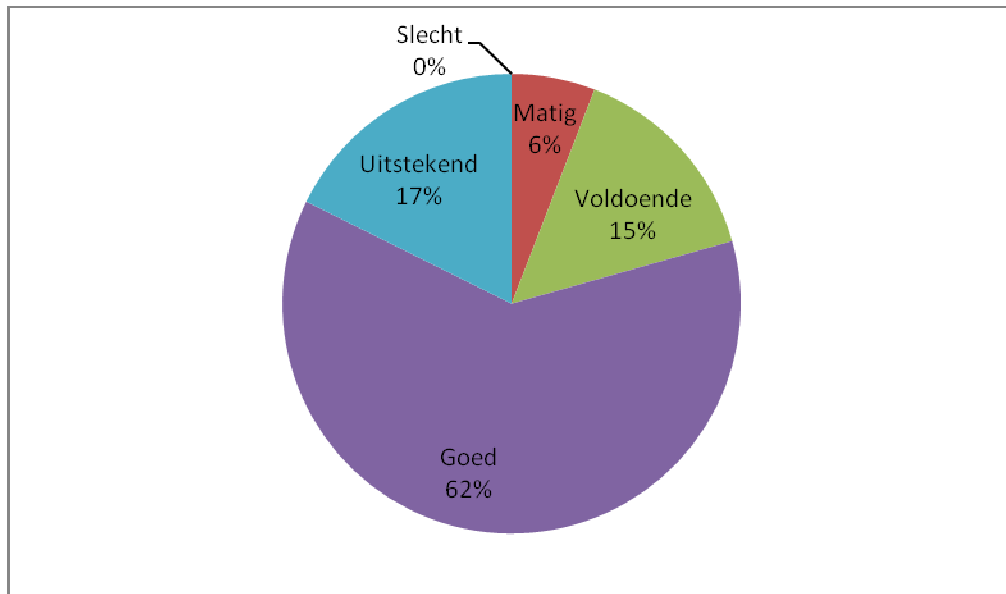
Figuur 4 Evaluatie relevantie algemene biologie

Opvallend is dat bijna 40% van de cursisten neutraal staat tegenover de relevantie van de algemene biologie van de steenmarter danwel de informatie als irrelevant beoordeelt. Uit deze informatie en de antwoorden op de aanvullende open vragen blijkt dat de informatie

zinnig is ervaren als achtergrondinformatie om goede keuzes te kunnen maken en/of advies te kunnen geven aan burgers. De cursisten zijn positief over de praktijkgerichtheid van de informatie.

Evaluatie informatie steenmarteroverlast

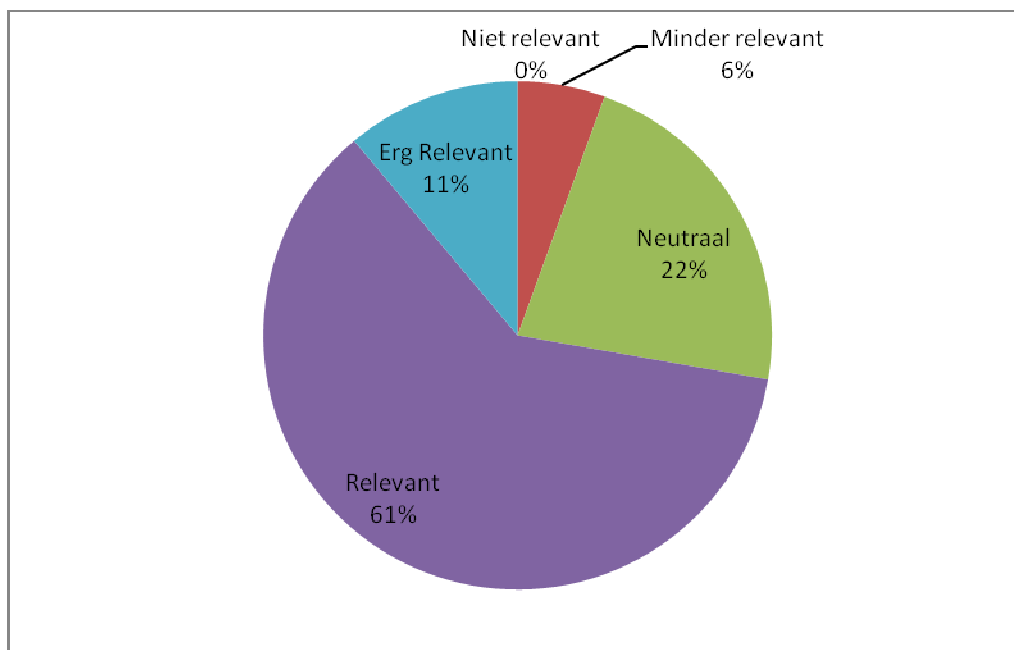
79% van de respondenten beoordeelt de informatie over steenmarteroverlast als goed of uitstekend; 15% beoordeelt de informatie als voldoende en 6% als matig.

Figuur 5 Evaluatie informatie steenmarteroverlast

De informatie wordt als nuttig beschouwd omdat het de cursisten in staat stelt om te beoordelen of overlast wel of niet door een steenmarter wordt veroorzaakt, en het is goede achtergrondinformatie om voorlichting te geven, te adviseren en vragen te beantwoorden. Respondenten die minder tevreden waren over de inhoud van dit onderdeel gaven te kennen te twijfelen aan de praktijkervaring van de docenten of hadden graag meer informatie over praktijkoplossingen gehad.

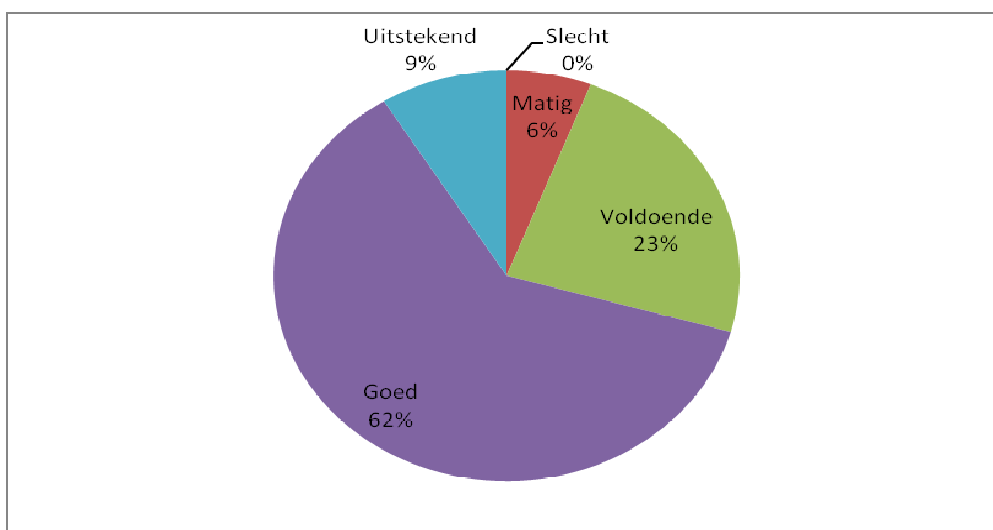
Over het algemeen wordt de informatie over de steenmarteroverlast als relevant/erg relevant ervaren. Onder de respondenten die de informatie als minder relevant /neutraal beoordeelden bevonden zich mensen die werkzaam waren in regio's waar geen of nauwelijks sprake is van steenmarteroverlast of bij organisaties waar geen adviesfunctie over deze plaagdierenproblematiek wordt uitgeoefend.

Figuur 6 Evaluatie relevantie informatie steenmarteroverlast

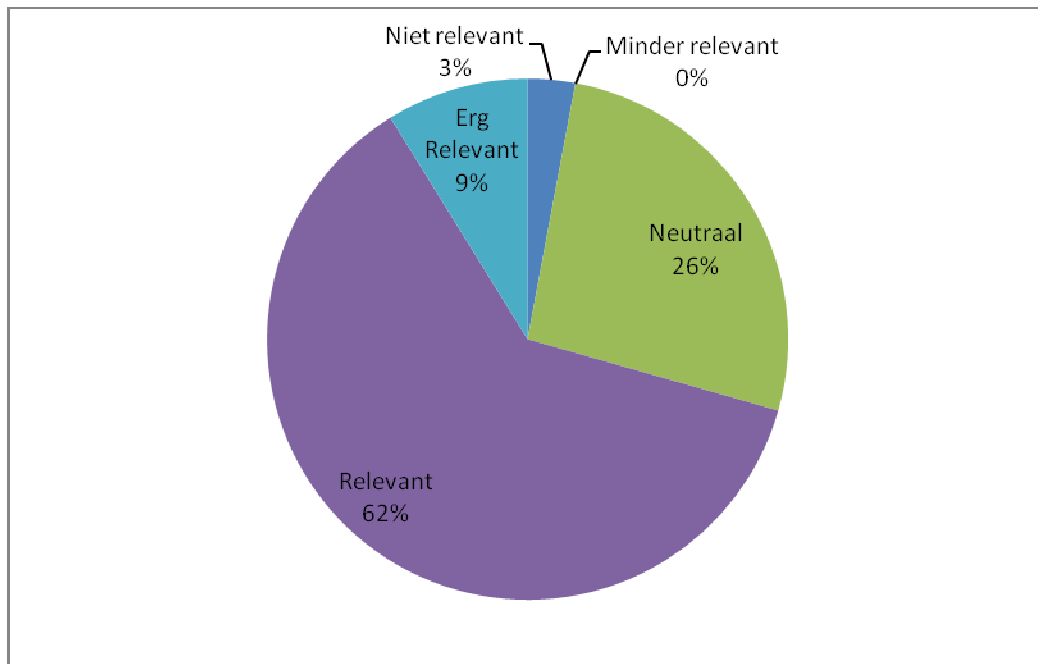
Evaluatie informatie preventie steenmarteroverlast

Het onderdeel over de preventie van steenmarteroverlast is door 9% als uitstekend beoordeeld, door 62% als goed en door 23% als voldoende. 6% van de respondenten beoordeelt de informatie gegeven in dit onderdeel als matig. De informatie wordt ervaren als handige achtergrondinformatie voor het vormen van advies of beleid. De minder tevreden respondenten zouden graag betere praktijkinformatie willen over hoe in de praktijk kan worden omgegaan met wettelijke beperkingen.

Figuur 7 Evaluatie informatie preventie steenmarteroverlast

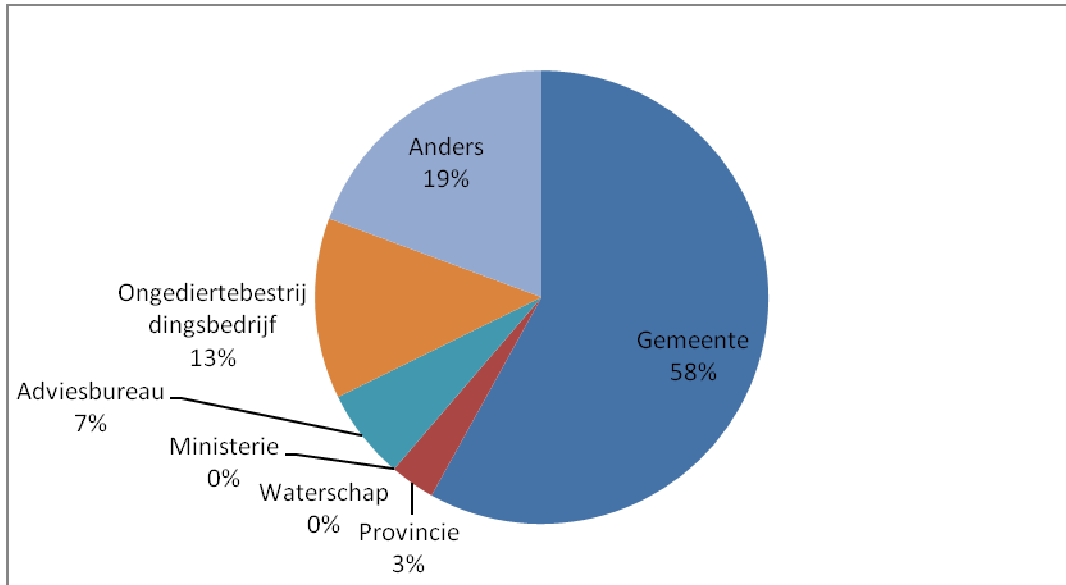
De informatie betreft steenmarteroverlast wordt als nuttig en relevant ervaren. De ervaring wordt vooral als waardevol ervaren in de zin dat de respondenten beter voorlichting kunnen geven over hoe burgers en klanten overlast door de steenmarter kunnen tegengaan. De mensen die in hun werkveld niet of nauwelijks te maken krijgen met steenmarteroverlast beoordelen de informatie als minder relevant.

Figuur 8 Evaluatie relevantie preventie steenmarteroverlast

Achtergrondinformatie

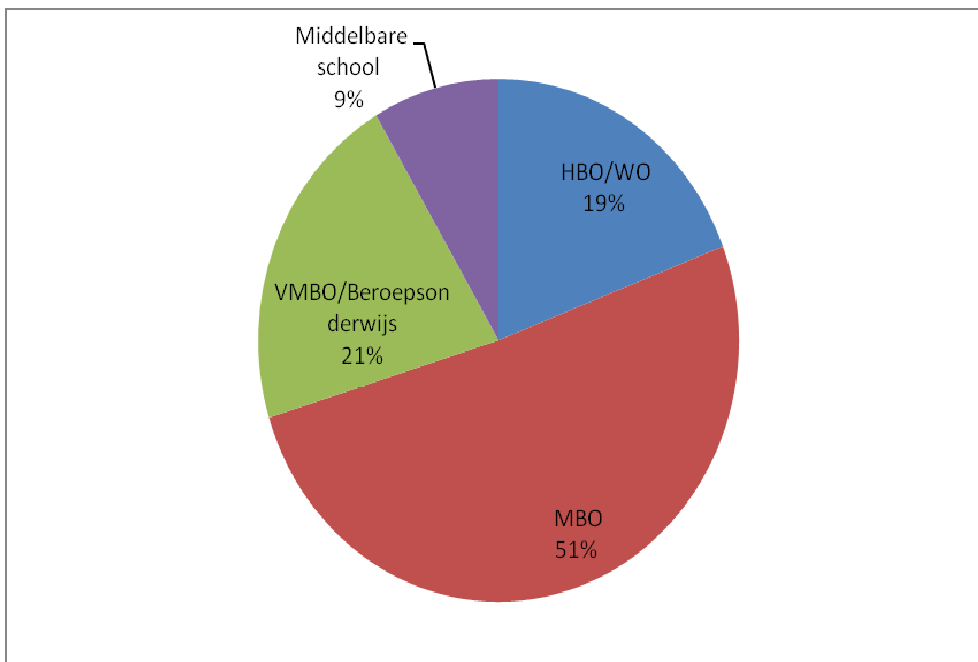
Organisaties respondenten

Figuur 9 Soort organisaties onderzoeksrespondenten

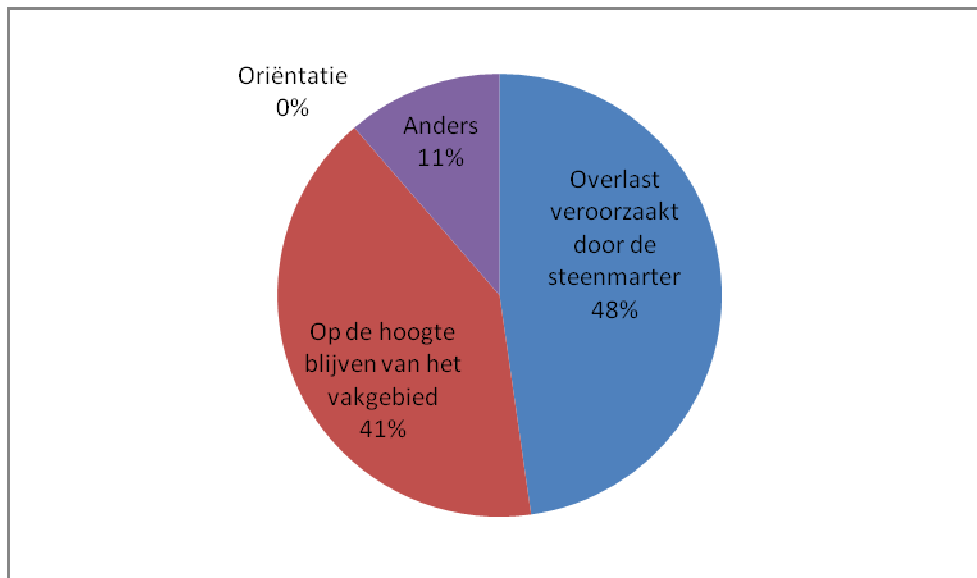
De respondenten in de groep 'Anders' komen uit een variëteit aan organisaties, waaronder zelfstandigen zonder personeel, medewerkers van stichtingen en werknemers van afvalverwerkings- en landschapsbeheerbedrijven.

Opleidingsniveau cursisten

Figuur 10 Opleidingsniveau cursisten

Motivatie om cursus te volgen

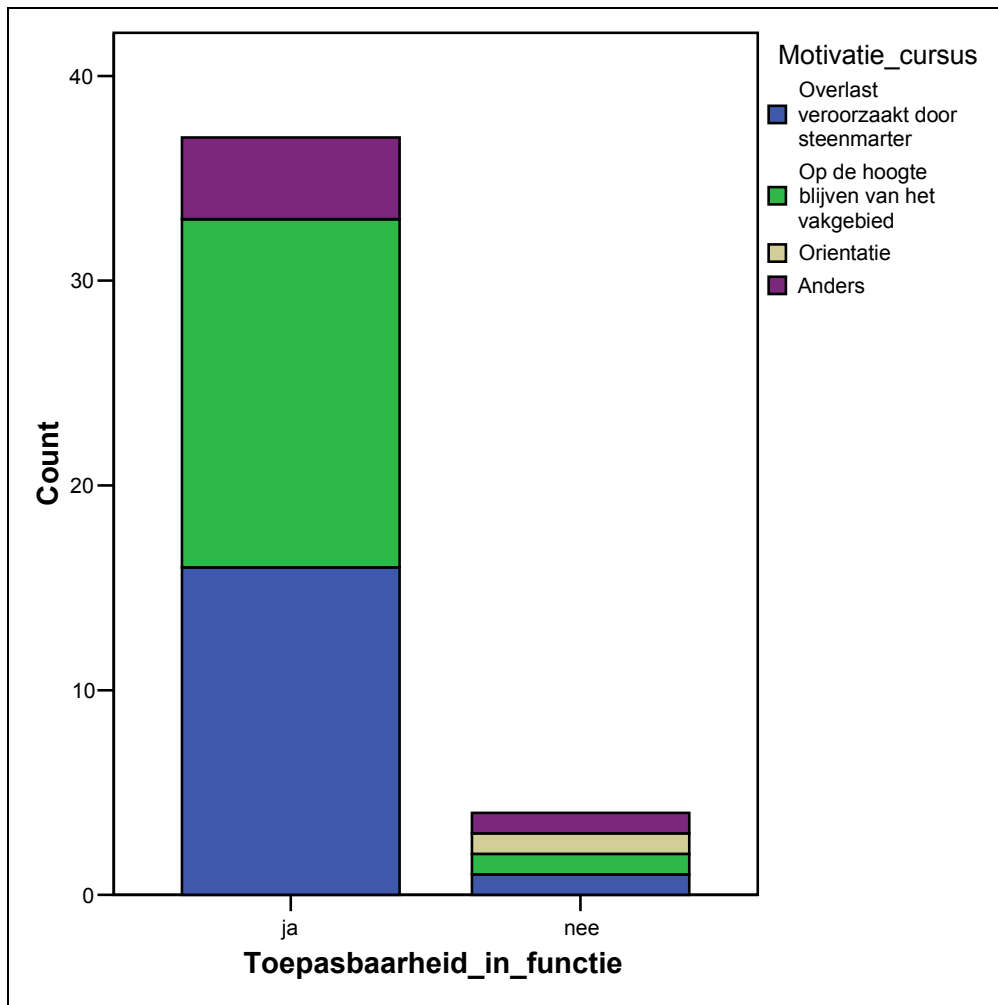
Figuur 11 Motivatie om cursus te volgen

Toepasbaarheid informatie cursus in werkveld

Om een beter beeld te geven van in welke mate de cursus de correspondenten in staat stelt om hun functie beter uit te kunnen oefenen zijn de uitkomsten van de vraag of de inhoud van de cursus ervoor zorgt dat de cursist zijn functie beter kan uitvoeren uitgezet tegen de motivatie om de cursus te volgen. Van de ondervraagden geeft 90,2% aan hun functie na het volgen beter uit te kunnen voeren. Dit resultaat wordt toegeschreven aan het beschikken over een betere kennis die het mogelijk maakt om betere keuzes te maken, beter te handelen en beter voorlichting te geven.

De respondenten die aangeven hun functie niet beter uit te kunnen voeren geven ook aan dat ze in de praktijk eigenlijk geen steenmarteroverlast tegenkomen.

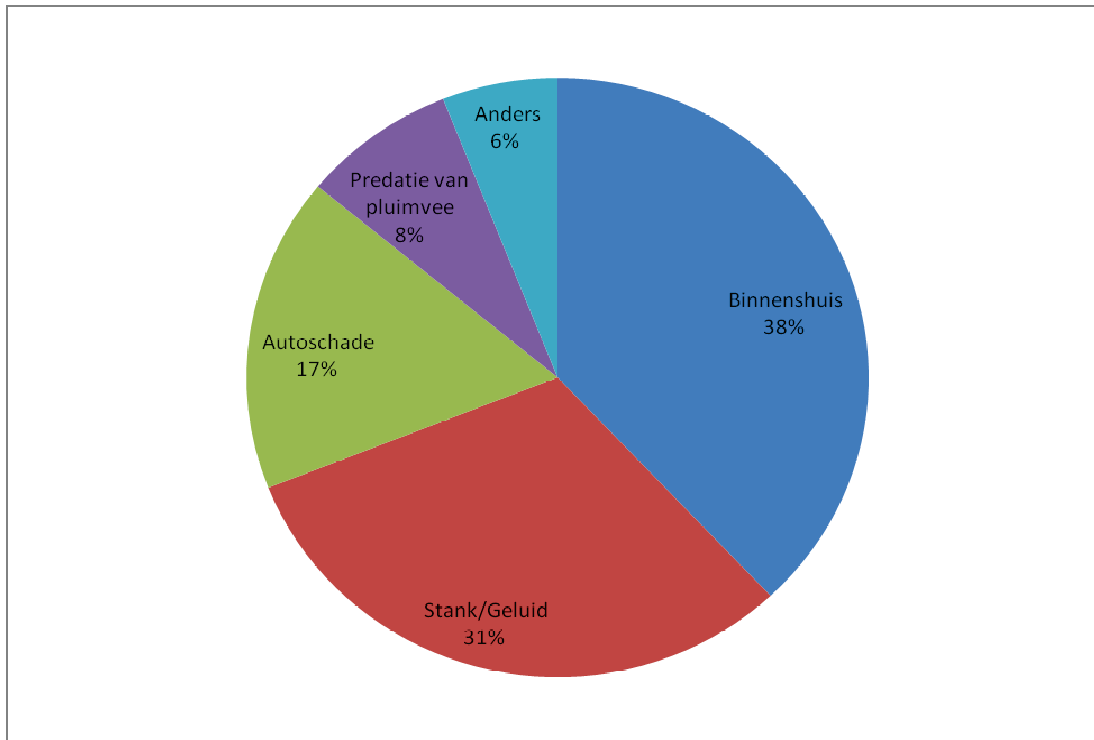
Er is geen significant verband tussen de toepasbaarheid van de cursus in de praktijk en de motivatie om de cursus te volgen. Desondanks vinden de respondenten, die de cursus gevolgd hebben met het motief om overlast te beperken, dat de cursusinhoud toepasbaar is binnen hun functie.

Figuur 12 Toepasbaarheid functie in de praktijk

Soorten overlast in beheersgebied

De enquête heeft de verschillende soorten van overlast in de beheersgebieden van de respondenten onderzocht.

Figuur 13 Overlast binnen beheersgebied

Welke onderwerpen misten de respondenten in de cursus

Onderdelen die volgens de cursisten niet of niet voldoende zijn behandeld zijn voor een groot deel thema's gerelateerd aan de wetgeving en de Flora- en Faunawet.

- Er is behoefte aan een leidraad over hoe de cursisten de burgers en klanten beter kunnen voorlichten en adviseren over de mogelijkheden en onmogelijkheden van het omgaan met de steenmarter binnen de daarvoor wettelijke normen.
- Er is verder behoefte aan een praktijkdag waarin ze met een ervaringsdeskundige het veld in gaan.
- Er is ook behoefte aan meer informatie over wering en het aanvragen van vergunningen en ontheffingen.

Welke maatregelen zijn er genomen om de problematiek veroorzaakt door de steenmarter efficiënt tegen te gaan?

48% van de respondenten geeft aan dat er na het volgen van de cursus maatregelen zijn genomen om de steenmarterproblematiek efficiënter tegen te gaan. Deze maatregelen hebben betrekking op de voorlichting en het beter communiceren met de burgers en wering.

Weringsmaatregelen die zijn genoemd zijn onder andere het ter beschikking hebben van weringsmaterialen, het plaatsen van alternatieve schuilplaatsen, de communicatie omtrent het weren van steenmarters en het aanvragen van ontheffingen.

Ervaringen met preventiemaatregelen binnenshuis

Preventiemaatregel	#
De toegang tot huizen en gebouwen beperken	3
Het aanbrengen van marterkragen	7
Het aanbrengen van plexiglas platen die de toegang tot de huizen verhinderen	6
Voorlichting aan burgers	15
Het aanbrengen van voor steenmarters onprettige geuren	4
Ultrasone apparaten.	5
Anders, namelijk.....	4

Onder de noemer 'Anders' zijn verschillende voorbeelden gegeven, waaronder het verjagen van steenmarters met hondenhaar alvorens het aanbrengen van weringsmateriaal en schrikdraad met zwakstroom.

Ervaringen met preventiemaatregelen autoschade

Preventiemaatregel	#
Het beperken van de toegang	10
Schrikdraad	3
Ultrasone apparaten	4
Het aanbrengen van voor steenmarters onprettige geuren	8
Anders, namelijk.....	23

Bijna alle voorbeelden onder de categorie 'Anders' betreffen het installeren van een raamwerk van gaas waarop de auto wordt geparkeerd. De kans dat een steenmarter zich

onder de motorkap verschanst wordt zo kleiner. Deze preventiemaatregelen passen dus ook goed onder de bovenste optie 'Beperken van de toegang'.

Faunaloket

In 2002 is er door het Ministerie van LNV een advies gegeven voor het oprichten van meldpunten voor het gestructureerd opnemen van zaken betreffende hinder door beschermde diersoorten, het zogenaamde faunaloket. Het belang van een faunaloket is dat burgers direct hun problemen met beschermde dieren bij een instantie kunnen voorleggen en vervolgens adequate hulp kunnen krijgen met de juiste informatie over preventie, en indien echt nodig, behandeling door een gecertificeerd deskundige.

Van de 27 medewerkers van gemeenten onder de onderzoeksrespondenten hebben er drie aangegeven dat er een faunaloket bestaat bij hun gemeente, waar respectievelijk 16, 45 en 1 meldingen zijn binnengekomen. Vijf andere gemeenten hebben een ander meldpunt voor het melden en registreren van plaagdieroverlast.

Aanvullende opmerkingen en suggesties om steenmarteroverlast tegen te gaan

De onderzoeksrespondenten hebben de volgende suggesties geopperd om de steenmarteroverlast efficiënter tegen te gaan:

- Communicatie naar burgers: de voorlichting heeft een reactief karakter. Gemeente en adviseurs kunnen voorlichting geven als er melding wordt gemaakt van overlast. Op dat moment is de burger al gebonden aan de wetten en zijn de mogelijkheden beperkt. Proactieve voorlichting (eventueel via massamedia) over weten en preventie biedt de burger de informatie om voorzorgsmaatregelen te nemen vóór er sprake is van overlast.
- Enkele ongediertebestrijders onder de respondenten opteren voor het makkelijker vrijgeven van ontheffingen, het wegvangen van steenmarters vrijgeven en het negeren van overheid en Flora- en Faunawet.
- Het vaker opstellen en tot uitvoering brengen van steenmarterbeheersplannen.

- Het inrichten van alternatieve marterplekken om de huisvesting in huizen te verminderen.
- Het oprichten van een discussieplatform voor mensen die actief zijn in het marterbeheer om ideeën en ervaringen uit te wisselen.
- Het afschrikken van infrarood bewegingssensoren met geluidsalarm of licht om steenmarter af te schrikken.

Conclusie & Discussie

Gezien de algehele opinie en waardering van de respondenten van dit evaluatieonderzoek wordt de cursus steenmarter door de cursus steenmarter positief gewaardeerd. De kwaliteit van de inhoud van de cursus wordt als hoog beschouwd en van waarde voor toepassing bij het uitvoeren van diverse functies in de steenmarterproblematiek. Desalniettemin heeft het onderzoek naast positieve kritieken ook een aantal verbeterpunten en aandachtspunten opgeleverd, die zowel betrekking hebben op het theoretische als het praktische gedeelte van de cursus

Onder de onderwerpen waar de respondenten met vragen en onduidelijkheden zijn blijven zitten is het praktische gedeelte van de toepassing van de Flora- en Faunawet. De respondenten hebben aangegeven dat er behoefte is aan informatie en ervaringsexpertise van de praktische invulling van de wet. Temeer omdat deze, naar de mening van de respondenten, op bepaalde punten in tegenspraak is met de theorie van de cursushandleiding, waarin de Flora- en Faunawet en de toepassing met betrekking tot de steenmarterproblematiek en de burger wordt uitgelegd.

Meerdere respondenten hebben ook aangegeven dat er behoefte is aan een praktisch onderdeel waar de cursisten in het veld kan worden onderwezen over de schade, voetafdrukken en achtergelaten sporen van de steenmarter in woonomgeving.

Een derde onderdeel waar de cursisten behoefte aan hebben is meer informatie over werende maatregelen en materialen en over het aanvragen van ontheffingen en vergunningen. Gebaseerd op de onderzoeksresultaten kan worden vermoed dat de cursisten in theorie alle benodigde informatie hebben om de steenmarterproblematiek te coördineren. Echter, wat blijkt uit de taken en verantwoordelijkheden van de onderzoeksrespondenten is één van de kerntaken in het steenmarterbeleid het te woord staan en adviseren aan de burgers over de steenmarter. Ondanks dat de functionaris alle kennis en vaardigheden heeft is dit niet voldoende om het probleem van de burgers op te lossen. De burger wil graag dat de functionaris de steenmarter verwijdert, maar het enige wat de functionaris in veel gevallen kan doen is uitleggen dat hij dit niet doet en dat het bovendien bij de wet verboden is. In de praktijk kan dit uitdraaien op onbegrip.

Aanbevelingen

Proactieve communicatie: het is belangrijk dat burgers en autoriteiten proactief worden gewaarschuwd voor steenmarteroverlast zodat preventieve maatregelen kunnen worden genomen alvorens er sprake is van overlast. Massamedia (kranten, lokale TV, internet, en het proactief verspreiden van foldermateriaal) biedt de mogelijkheid om grote doelgroepen te bereiken. De landelijke overheid kan hier het initiatief voor nemen en zorgdragen voor ontwerp en eventueel productie. Een neveneffect is dat dit naamsbekendheid en goodwill genereert bij de publieksgroepen.

Centraal digitaal faunaloket op het internet: via deze webapplicatie kunnen burgers in heel Nederland melding doen van overlast door (beschermde)diersoorten. Naast eerstelijns hulp is er direct contact van het digitale faunaloket naar de desbetreffende beheersinstantie (gecertificeerd) zodat waar nodig snel en effectief expertise ter plaatse kan worden geboden, en biedt het informatie.

Onderzoek naar alternatieve dagrustplaatsen: Om steenmarters een alternatief te bieden voor binnendringen in woningen en gebouwen kan de optie voor alternatieve dagrustplaatsen worden onderzocht. Bij goede implementatie zou dit de overlast in woningen kunnen verminderen.

Deelnemers

FAUNAFONDS: Het Faunafonds is een zelfstandig bestuursorgaan dat ondermeer is belast met het toekennen van tegemoetkomingen in door beschermde diersoorten aangerichte schade. Daarnaast verleent zij voorlichting aan grondgebruikers, bevordert onderzoek en adviseert omtrent het faunabeheer. Initiator en financier van het steenmarteronderzoek.

Kenniscentrum dierplagen KAD: Het onderzoeksbureau dat de cursus aan 'Steenmarter' in opdracht van het Faunafonds heeft gegeven aan de overheidsfunctionarissen. Het KAD is de eigenaar en beheerder van de database met de cursusdeelnemers.

Ignacio Fernández, Wageningen University WUR: Projectleider en verantwoordelijk voor de vragenlijsten, data-analyse en eindrapportage.

Literatuur

- Baghl A., Engel E., Verhagen R. 2002. Feeding habits and trophic niche overlap of two sympatric Mustelidae, the polecat *Mustela putorius* and the beech marten *Martes foina*. Z. Jagdwiss. 48, 217-225.
- Genovesi P., Sinibaldi I. & Boitani L. 1997. Spacing patterns and territoriality of the stone marten. Canadian Journal of Zoology. 75: 1966- 1971.
- Herr J., Schley L. & Roper T. 2009. Socio-spatial organization of urban stone martens. Journal of Zoology 277. 54–62.
- Herr J., Schley L., Engel E & Roper T. 2010. Den preferences and denning behavior in urban stone martens (*Martes foina*). Mammalian. Biology. 75. 138–145
- Lanszki J. 2003. Feeding habits of stone martens in a Hungarian village and its surroundings. Folia Zoological – 52(4): 367–377.
- Maanen, E. van & M. Hoksberg (2008). Samenleven met een vreemde snuiter in Deventer. Beheerplan voor het omgaan met steenmarterproblematiek. Rapport 07-110. EcoGroen Advies, Zwolle.

KAD. 2009. Steenmarter. Studieboek Kenniscentrum Dierplagen (KAD) 6700 AJ Wageningen.

Bijlagen

Enquête steenmarter problematiek

1) Naam:

2) Functie:

3) Organisatie:.....

4) Soort organisatie

- Gemeente
- Provincie
- Waterschap
- Ministerie
- Adviesbureau
- Ongediertebestrijdingbedrijf
- Anders, nl.....

5) Wanneer heeft u aan de cursus deelgenomen?

6) Wat is uw hoogst genoten opleiding?

- HBO/WO
- MBO
- VMBO/Beroepsonderwijs
- Middelbare school

7) Geef een beschrijving van uw werkzaamheden?

.....

8) Wat was de reden om deze cursus te volgen?

- Overlast veroorzaakt door de steenmarter
- Op de hoogte blijven van het vakgebied
- Oriëntatie
- Anders, nl

9) Heeft de cursus ervoor gezorgd dat u uw functie beter kan uitoefenen?

- Ja
- Nee

10) In welke zin?

11) Hoe vaak wordt uw organisatie geconfronteerd met overlast veroorzaakt door de steenmarter?

12) Binnen uw organisatie, met hoeveel collega's werkt u aan de controle en beheer van dierpopulaties?

.....

13) Wat is de omvang van het beheersgebied waar uw organisatie verantwoordelijkheid over draagt?

.....

14) Hoeveel FTE besteed uzelf aan het beheer van dierpopulaties?

- 0,2
- 0,4
- 0,6
- 0,8
- 1,0
- nl.....

15) Hoeveel tijd besteed u aan overlast veroorzaakt door de Steenmarter?

Dagen per jaar

16) Welke soorten van overlast komt u tegen in uw beheersgebied (meerdere antwoorden mogelijk)? Kunt u in een percentage aangeven in welke verhouding de gevallen van overlast voorkomen?

- Binnenshuis%
- Stank/Geluid%
- Autoschade%
- Predatie van pluimvee%
- Anders, nl%

17) Hoe beoordeelt u de cursus in zijn totaliteit op een schaal van 1 tot 10 (1 = heel slecht, 10= heel goed)

18) Zou u de cursus aanbevelen aan een collega?

- 1) Ja
- 2) Nee

Flora en fauna wet

19) Hoe beoordeelt u de informatie over de wet- en regelgeving omtrent de steenmarter zoals gegeven in de cursus? (Slecht/matig/voldoende/goed/uitstekend)

20) Hoe beoordeelt u de relevantie van deze informatie ten opzichte van uw taken?

(niet relevant/beetje relevant/neutraal/relevant/erg relevant)

21) Kunt u uw antwoord beargumenteren?

Algemene biologie

22) Hoe beoordeelt u de informatie over de algemene biologie van de steenmarter zoals gegeven in de cursus?

(Slecht/matig/voldoende/goed/uitstekend)

23) Hoe beoordeelt u de praktische relevantie van deze informatie ten opzichte van uw taken?

(niet relevant/beetje relevant/neutraal/relevant/erg relevant)

24) Kunt u uw antwoord beargumenteren?

Overlast

25) Hoe beoordeelt u de informatie over de steenmarteroverlast zoals gegeven in de cursus?

(Slecht/matig/voldoende/goed/uitstekend)

26) Hoe beoordeelt u de relevantie van deze informatie ten opzichte van uw taken?

(niet relevant/beetje relevant/neutraal/relevant/erg relevant)

27) Kunt u uw antwoord beargumenteren?

Preventie

28) Hoe beoordeelt u de informatie over preventie van steenmarteroverlast zoals gegeven in de cursus?

(Slecht/matig/voldoende/goed/uitstekend)

29) Hoe beoordeelt u de relevantie van deze informatie ten opzichte van uw taken?

(niet relevant/beetje relevant/neutraal/relevant/erg relevant)

30) Kunt u uw antwoord beargumenteren?

31) Welke onderwerpen kwamen volgens u niet voldoende aanbod in de cursus?

32) Zijn er, op basis van de informatie verschaft in de cursus Steenmarter, maatregelen genomen om de problematiek veroorzaakt door de Steenmarter efficiënter tegen te gaan?

- Ja
- Nee

33) Zo ja, welke?

.....
.....

34) Indien overlast binnenshuis, met welke preventie maatregelen om de binnendringing van steenmarters te voorkomen heeft u ervaring? (meerdere antwoorden mogelijk)

- De toegang tot huizen en gebouwen beperken
- Het aanbrengen van marterkragen
- Het aanbrengen van plexiglas platen die de toegang tot de huizen verhinderen
- Voorlichting aan burgers
- Het aanbrengen van voor steenmarters onprettige geuren
- Ultrasonische apparaten.
- Anders, namelijk.....

35) Wat zijn uw bevindingen hiermee (per maatregel)?

.....

36) Indien overlast door autoschade, met welke preventiemaatregelen om de schade aan auto's veroorzaakt door steenmarters te voorkomen heeft u ervaring? (meerdere antwoorden mogelijk)

- Het beperken van de toegang
- Schrikdraad
- Ultrasonische apparaten
- Het aanbrengen van voor steenmarters onprettige geuren
- Anders, namelijk....

37) Wat zijn uw bevindingen hiermee (per maatregel)?

.....

38) Is er binnen uw organisatie een faunaloket?

- Ja, hoe vaak komen er bij uw faunaloket meldingen over overlast veroorzaakt door de steenmarter binnen per jaar?#
- Nee, hoe komen meldingen van dierenoverlast bij u terecht?.....

39) Heeft u nog aanvullende opmerkingen of suggesties van maatregelen die gedaan kunnen worden om de steenmarterproblematiek beter tegen te gaan?.....

.....
.....
.....